

Josep Puig i Cadafalch i la recuperació d'Empúries

Xavier Aquilué

L'ANY PASSAT, 230.238 PERSONES van visitar les restes arqueològiques de l'antiga ciutat grega i romana d'Empúries, així com el seu museu monogràfic. La ciutat grega d'Emporion, la colònia grega més occidental documentada arqueològicament a la Mediterrània, va ser fundada per comerciants procedents de Focea, o de Massalia, a la primera meitat del segle VI aC, al lloc ocupat actualment pel poble de Sant Martí d'Empúries. Aquest nucli estava habitat, des de feia segles, pels pobladors indígenes de la zona empordanesa, els quals havien mantingut ja una sèrie de contactes comercials amb els colonitzadors orientals al llarg del segle VII aC. L'assentament grec, la *Palaia polis* (ciutat vella) d'Emporion (en grec, 'mercat'), va significar la presència estable de la cultura grega a casa nostra i la porta d'entrada de nous fets culturals que van colpir i transformar els pobles indígenes, i que van provocar el sorgiment de la cultura ibèrica. La mateixa generació de grecs que es van assentar a Sant Martí van crear posteriorment un nou nucli urbà, a l'altra banda de l'antic port, que coneixem amb el nom de *Neàpolis* (ciutat nova). Per aquesta ciutat grega es va iniciar

l'any 218 aC la romanització de la península Ibèrica. Un cop creades l'any 197 aC les noves províncies romanes d'Hispània (la Ulterior i la Citerior), els indigets (els pobladors ibèrics de l'Empordà) van protagonitzar una important rebel·lió contra Roma. Pel port d'Emporion, va desembarcar l'any 195 aC un exèrcit romà comandat per M. Porci Cató, el qual va sufocar la insurrecció. A partir d'aquests fets, Roma va deixar un campament militar estable al costat

de la ciutat grega d'Emporion que fou el nucli d'una ciutat de nova planta, de 22,50 hectàrees, creada a principi del segle I aC. Aquesta ciutat romana significava la presència constant de la cultura romana i comportà la romanització en primer lloc dels indigets, i posteriorment dels grecs, amb la unió de totes les estructures urbanes anteriors dins d'una mateixa unitat política i urbana, el *municipium Emporiae*, a partir de l'època d'August.

L'edifici del Museu d'Empúries, amb el poble al fons, l'any 1916.

La recuperació institucional de les restes arqueològiques de la Neàpolis grega d'Emporion i de la ciutat romana d'Emporiae s'inicià el 23 de març de l'any 1908 per part de la Junta de Museus de Barcelona i sota la direcció de Josep Puig i Cadafalch. En aquesta data, Puig i Cadafalch tenia l'edat de 40 anys i un reconegut prestigi com a arquitecte (havia construït ja la Casa Amatller o la Casa de les Punxes de Barcelona), com a historiador (fundador de la Junta de Museus de Barcelona i de l'Institut d'Estudis Catalans) i com a polític (diputat a Corts per Barcelona des de l'any 1907 per la coalició Solidaritat Catalana). A més a més tenia el suport d'Enric Prat de la Riba, fundador el 1901 de la Lliga Regionalista i president de la

Diputació de Barcelona des del 1907. La recuperació d'Empúries s'inscriu dins del moviment cultural del noucentisme.

La tasca efectuada per Josep Puig i Cadafalch a Empúries, amb el suport en tot moment d'Emili Gandia en la realització material dels treballs d'excavació, va ser determinant en la salvaguarda del jaciment i en la seva posterior museïtzació i difusió. Puig i Cadafalch no es va limitar a realitzar excavacions arqueològiques, sinó que va impulsar la compra pública dels terrenys en els quals s'ubicava el jaciment; va publicar de manera metòdica els resultats de les excavacions en els diferents volums de l'*Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*; i va construir, l'any 1914, un

museu monogràfic i unes estructures de servei establertes al mateix jaciment. Gràcies a la seva visió de futur, Empúries és avui el conjunt arqueològic més visitat de Catalunya i un dels referents culturals més significatius de la nostra història.

Xavier Aquilué és director del Museu d'Arqueologia de Catalunya - Empúries.

Visita dels membres del Centre Excursionista de Catalunya al recinte de les ruïnes, l'any 1909. Dret, amb paraigua, Puig i Cadafalch.

